

छात्र प्रबोधन

सौर फाल्गुन शके १९४५ । वर्ष २४ अंक ६।
(प्रारंभापासूनचा अंक क्रमांक - वर्ष ३२ अंक ८)
वार्षिक वर्गणी ₹ २५०। मूल्य ₹ २५। पृष्ठे २८

ज्ञान प्रबोधिनीचे कुमारांसाठी,
कृतिशीलता जोपासणारे मासिक!

एक आम्ही होऊ...

अभिमानाने, अनासक्तीने, विश्वासाने, विनयवृत्तीने
एक विचारे, एक मताने, एक आम्ही होऊ ॥ १ ॥

वारस आम्ही मैत्रेयीच्या, सरस्वती विदुषी गार्गीच्या
कणाकणाने ज्ञान वेचुनि आत्मोन्नति घडवू ॥ १ ॥

शिवसंकल्पे प्रसन्न तन-मन, सजगतेत हो गुणसंवर्धन
उत्कट अस्फुट मनःशक्तीचा शोध नित्य घेऊ ॥ २ ॥

लक्ष्मी अहिल्या स्फूर्तिदायिनी, आत्मबलाने बनू तेजस्विनी
पराक्रमाच्या कृति घडविण्या जिद्द मनी जागवू ॥ ३ ॥

उंबरठ्याचे बंधन त्यजुनि, स्त्रीसमाज हा जागृत करुनि
किरणशलाका होऊन जगती, ज्ञानदीप चेतवू ॥ ४ ॥

स्त्री शक्ति हे शस्त्र बनू दे, अनीतीचा भ्रष्टासूर वधु दे
बुद्धि, शक्ति अन् सामर्थ्याने जगन्मान्य होऊ ॥ ५ ॥

या पद्याची चाल ऐका
आणि पद्य म्हणा!

— वाचस्पती भाग्यश्री हर्षे

पद्याचा भावार्थ : 'स्त्रीशक्ती' हे समर्थ शस्त्र बनवून समाजात बदल घडवण्याचे स्वप्न या गीतातील कन्यका अभिमानाने मांडताना दिसतात. आमच्या सामर्थ्याचा आम्ही सार्थ अभिमान बाळगू; पण कुठलाही स्वार्थ आमच्या मनात नसेल. आत्मविश्वास असेल; पण विनम्रताही असेल. एक विचाराने, एक मताने आम्ही एकत्र येवू. ज्ञानसंपन्न होवून स्वतःची प्रगती करू. चांगले संकल्प, निकोप शरीर आणि मन, जागरूकतेने मिळवलेले गुण आणि आजपर्यंत सुप्त असलेल्या मनोबळाचा शोध घेत आम्ही तेजस्विनी बनू. विविध क्षेत्रांत पराक्रम गाजवण्याची जिद्द मनात जागवू. ही गुणसंपदा मिळवताना आमचे आदर्श असतील मैत्रेयी, गार्गीसारख्या विद्वान स्त्रिया, राणी लक्ष्मीबाई, अहिल्यादेवी होळकरांसारख्या पराक्रमी स्त्रिया! अज्ञानाचा अंधःकार आम्ही किरणशलाका होऊन दूर करूच पण आमच्या एकत्रित-संघटित प्रयत्नांतून भ्रष्टाचार, अनीती या विरुद्ध आम्ही आवाज उठवू. बुद्धी, शक्ती आणि सामर्थ्याने केवळ देशातच नव्हे, तर सर्व जगभरात आम्ही मान्यता मिळवू.

८ मार्च, जागतिक महिलादिनाच्या निमित्ताने स्त्रीशक्ती संघटित करून पराक्रम घडवण्याचा संकल्प जोरकसपणे मांडणारे हे पद्य! परस्परांच्या गुणांविषयीची 'स्वीकारशीलता' दाखवून, मुलामुलींनी समान पातळीवर येऊन कार्य करण्याची प्रेरणा निर्माण करणारे असे हे पद्य सर्वांनी गुणगुणत राहावे!

छात्र प्रबोधन

ज्ञान प्रबोधिनीद्वारा कुमारांसाठीचे
कृतिशीलता जोपासणारे मासिक!

निव्वळ मासिक नव्हे!

विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकसनाची चळवळ!!

मासिक। दिवाळी अंक। प्रकाशने।

कल्पक स्पर्धा। साहित्य मेळावे-संमेलने।

इवली शल्ये रुपती खुपती
मात करू दे त्यांच्यावरती
प्रगल्भतेचे पंख देऊनी
ने ज्योतिर्जगतात

छात्र प्रबोधन

सौर फाल्गुन, शके १९४५। वर्ष २४ अंक ६

(मासिकाचा प्रारंभ : सौर श्रावण शके १९१४/ऑगस्ट १९९२

एकूणात ३८० वा अंक, वर्ष ३२ अंक ८)

प्रकाशन दिनांक - सौर ११ फाल्गुन, शके १९४५/१ मार्च २०२४

अंतरंग

२. पद्य... एक आम्ही होऊ... - वाच. भाग्यश्री हर्षे
* ऐका - पद्य
४. संवाद - शिल्पा कुलकर्णी
* वाचा - इंग्रजी इ-अंक
५. कथा... डोळे - आश्लेषा महाजन
* ऐका - अभ्यासाची उजळणी तंत्रे, वाचा - मान्यवरांचे कॉपी विरोधी संदेश
११. लेखमाला... गप्पा आपल्या देशाच्या! - १५
कहाणी आर्यांच्या आक्रमणाची- ३ - सुहासिनी देशपांडे
* वाचा - कहाणी आर्यांच्या आक्रमणाची भाग १ व २
१४. प्रेरणादायी... प्रवास महिला उद्योजिकांचा...! - उत्कर्षा कुलकर्णी, मंजिरी वझे
* वाचा - संगणकाचे मराठमोळे रक्षणकर्ते
१९. कविता रसास्वाद... दास डोंगरी राहतो - मृणालिनी कानिटकर-जोशी
* वाचा - महाराष्ट्राचं स्फूर्तिस्थान... समर्थ रामदास
२२. लेखमाला... घेऊ प्रेरणा निसर्गापासून! - लेखांक ७
हाडावरून घेतली कल्पना! - डॉ. नंदा हरम
२५. कविता... मुलगा मी छान! - शंकर विटणकर
* ऐका - अवचित गड
२७. दगडांतून साकारले 'आकार...'
याशिवाय : उपक्रमांची निवेदने* (२१), विशेष आनंदवार्ता* (२५),
वर्गोद्दिष्ट स्पर्धा*, प्रतिसाठी वाचकवीर (२६)

पानांखालील ओळी - काव्यपंक्ती : महिला दिनानिमित्त स्त्रीशक्तीपर कवितेच्या काही ओळी.

माहितीपर : पद्मभूषण पुरस्कार २०२४ प्राप्त काही व्यक्ती.

श्री. आदित्य व सौ. कस्तुरी मोडक, मुंबई यांनी दिलेल्या आर्थिक योगदानातून
या अंकाच्या कागद व छपाईचा खर्च केला आहे. त्यासाठी त्यांना मनापासून धन्यवाद!

अवश्य वाचा... पाहा... ऐका... * या लेखांना QR कोड दिले आहेत ते स्मार्टफोनवर स्कॅन करा. त्यासाठी गुगल प्ले स्टोरवरून QR code scanner मोफत डाऊनलोड करा.

छात्र प्रबोधन युट्यूब चॅनेल लिंक - सभासद व्हा!

<https://youtube.com/@user-rk8py6zj7f>

संपर्क पत्ता : छात्र प्रबोधन, ज्ञान प्रबोधिनी, ५१०, सदाशिव पेठ, पुणे ४११०३०

☎ (०२०) २४२०७१७४/१७५ संकेतस्थळ : www.chhatraprabodhan.org

ई-मेल : chhatraprabodhan@jnanaprabodhini.org

या नियतकालिकास महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळाकडून अनुदानापोटी काही रक्कम प्राप्त झाली आहे.
परंतु या नियतकालिकात प्रसिद्ध झालेली मते महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळास मान्य असतील असे नाही.

संपादक, प्रकाशक, मुद्रक

महेन्द्र सेठिया

मानद संपादक

शैलजा देशमुख

संपादक मंडळ

वाच. कांचनगंगा गंधे,

आश्लेषा महाजन,

स्वाती ताडफळे,

मल्हार अरणकल्ले

कार्यकारी संपादक

शिल्पा कुलकर्णी

साहाय्यक कार्यकारी संपादक

वैशाली दीक्षित

मुखपृष्ठ

शुभा रुद्र

आतील चित्रे

चित्रांजली, दीपक संकपाळ

छात्र प्रबोधन मासिकाची वर्गणी

वार्षिक : ₹ २५०,

द्वैवार्षिक : ₹ ५००,

त्रैवार्षिक : ₹ ७००,

दशवार्षिक : ₹ २२००

घरपोच दिवाळी अंकासाठी

प्रतिवर्षी ₹ ५० जादा

या अंकाची किंमत : ₹ २५/-

पुस्तकांच्या ऑनलाइन खरेदीसाठी व

मासिकाच्या ऑनलाइन सभासद

नोंदणीसाठी

jprakashane.org

या संकेतस्थळाला भेट द्या!!

क्षितिज मोकळे तुला गं, पराक्रमास केवढे । मनात धैर्य ठेवुनी, झेप घे पुढे पुढे ॥

वार्षिक देणगीदार - > श्री. निखील आपटे, पुणे

> मे. बडवे इंजिनियर्स प्रा. लि., पुणे

> श्री. तन्मय बुडूख, पुणे

> असंट हॉस्पिटॅलिटी प्रा. लि., पुणे

> श्री. शशांक चांदोरकर, पुणे

> श्री. अजित दातार, पुणे

छात्र प्रबोधन : सौर फाल्गुन शके १९४५

प्रिय प्रबोधकांनो,

संवाद

वार्षिक परीक्षा आता जवळ येऊन ठेपल्या आहेत. तेव्हा तुम्ही सर्वजण झटून अभ्यासाला लागलेले असाल. अभ्यास करताना अधिक डोळसपणे करा. अभ्यासाची वेगवेगळी तंत्रे, पद्धती वापरून कमी वेळात; पण परिणामकारक अभ्यास करण्याचा प्रयत्न करा! तुम्ही केलेल्या प्रामाणिक प्रयत्नांच्या आधारे परीक्षेला आत्मविश्वासपूर्वक सामोरं जा! स्वतः कॉपी करू नकाच; पण कॉपी करणाऱ्यांना मदत देखील करू नका. तुमच्या वर्गाने, खरंतर शाळेने मिळून कॉपी न करण्याचा संकल्प करा. असा संकल्प करण्यासाठी तुम्ही स्वतः पुढाकार घ्या, तुमच्या वर्गमित्रांना आवाहन करा! छात्र प्रबोधनतर्फे 'कॉपी विरोधी' अभियान चालवले जातं. त्या अंतर्गत वेगवेगळ्या क्षेत्रांतील मान्यवर 'कॉपी करू नका, करू देऊ नका!' असं आवाहन करणारे संदेश पाठवतात. 'कॉपी विरोधी संदेश' तुम्हाला पान क्र. १० वरील 'क्यू आर' कोडमध्ये वाचायला मिळतील. त्या संदेशांची प्रिंट काढून वर्गामध्ये, शाळेत ठिकठिकाणी लावा. त्यायोगे शाळेत 'कॉपी विरोधी' वातावरण तयार होईल. स्वतःच्या हिमतीवर मिळवलेलं लखलखीत यश हे कायमच दीर्घकाळ समाधान देणारं असतं. त्यातून निर्भेळ यश मिळवण्याच्या व ते टिकवण्याच्या तुमच्या प्रेरणा वाढीस लागतील.

या अंकात 'उद्योजक व्हायचंच' हे स्वप्न सत्यात उतरवण्यासाठी अडचणींवर मात करत, जिद्दीने प्रयत्न करणाऱ्या, दोन मेहनती उद्योजिकांचा प्रवास दिला आहे. ते लेख वाचून तुम्हाला देखील तुमच्या आवडीच्या क्षेत्रांत वेगळं काही करण्याची प्रेरणा निश्चितच मिळेल. येणाऱ्या उन्हाळी सुट्ट्यांमधला तुमचा काही वेळ 'उद्योगीपणा' वाढवणारे, नावीन्यपूर्ण अनुभव घेण्यासाठी नक्की राखून ठेवा.

छात्र प्रबोधनतर्फे घेण्यात आलेल्या राज्यस्तरीय सांघिक अभिवाचन व 'तुम्हीच संपादक व्हा!' हस्तलिखित स्पर्धांचे परीक्षण अंतिम टप्प्यात आले आहे. त्याचा निर्णय पुढील अंकात वाचू शकाल. या दोन्ही स्पर्धांमध्ये मिळून महाराष्ट्रातील १८ गावांतील, विविध शाळांतील ६६ संघ - सुमारे ७०० विद्यार्थी सहभागी झाले होते. विद्यार्थ्यांचा अतिशय उत्साहपूर्ण सहभाग होता. छात्र प्रबोधनतर्फे मे महिन्याच्या सुट्टीत लेखन-संपादन व अभिवाचनाची विशेष आवड असणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी निवासी कार्यशाळा होणार आहे. त्याचे तपशील पुढील अंकात देऊ. छात्र प्रबोधनतर्फे 'प्रबोधन विकासिका' हा कौशल्य वृद्धी, साहित्य अभिरूची व विद्यार्थ्यांची स्वयंप्रेरणा वाढवणारा उपक्रम तसेच सुट्टीतील 'ऐपावाक' उपक्रम (ऑनलाइन-ऑफलाइन) मे महिन्यात सुरू होणार आहे. तपशील पान क्र. २१ वर वाचा. तुमच्या व्यक्तिमत्त्वाला पैलू पाडणाऱ्या अशा नावीन्यपूर्ण उपक्रमांमध्ये आवर्जून सहभागी व्हा!

आता दोन विशेष आनंदवार्ता तुम्हाला सांगते. एक आनंदवार्ता म्हणजे नुकताच छात्र प्रबोधनचा इंग्रजी 'इ अंक' प्रायोगिक स्तरावर प्रसारित करण्यात आला आहे. सोबतचा क्यू आर कोड स्कॅन करून तो अंक तुम्ही वाचू शकाल. छात्र प्रबोधन इंग्रजी इ-अंक कसा वाटला ते आवर्जून कळवा. पुढचा इंग्रजी 'इ अंक' एप्रिलमध्ये प्रसारित होईल. तो हवा असल्यास गुगल फॉर्मद्वारे तुमची मागणी नोंदवा. इंग्रजी इ अंकात पान क्र. ४ वर गुगल फॉर्मची लिंक दिली आहे. जून-जुलैपासून छात्र प्रबोधनचे इंग्रजी द्वैमासिक सुरू होईल. दुसरी आनंदवार्ता म्हणजे छात्र प्रबोधन प्रकाशित 'चलो मिरॅमॅक आणि इतर अद्भुत कथा' या कथासंग्रहाला राज्यशासनाचा पुरस्कार मिळाला आहे. हे पुस्तक आणि छात्र प्रबोधनची इतरही दर्जेदार पुस्तके खरेदी करण्यासाठी jpprakashane.org या संकेतस्थळाला जरूर भेट द्या!

परीक्षेतील निर्भेळ सुयशासाठी तुम्हाला अनेक शुभेच्छा!

तुमची
शिल्पाताई

पद्मभूषण पुरस्कार : प्यारेलाल शर्मा (महाराष्ट्र) - कला - प्रसिद्ध संगीतकार आणि संगीत दिग्दर्शक

वार्षिक देणगीदार - > श्री. निरामय दाते, अंधेरी, मुंबई > गेझनर इंडिया प्रा. लि., पुणे > चि. अखिलेश संतोष काकडे, पुणे
> डॉ. प्रतीक रवींद्र सेठिया, पुणे > श्री. सुदीप सुभेदार, छ. संभाजीनगर - कै. प्रभाकर सुभेदार स्मरणार्थ

छात्र प्रबोधन : सौर फाल्गुन शके १९४५

डोळे

- आश्लेषा महाजन

“माधवला भेटायला जायला हवं. त्याच्या डाव्या डोळ्याला...”

आई काळजीच्या स्वरात बाबांना माधवमामाविषयी सांगत होती. मी कान टवकारले. ‘काय झालं माधवमामाच्या डाव्या डोळ्याला?’ माधवमामाविषयी माझ्या मनात एक खास जागा आहे. माझे डोळे आणि माधवमामा याविषयीची माझी खूप छान, वेगळी आठवण आहे - मी चौथीत होतो, तेव्हाची. कुणाच्याही डोळ्यांना काहीही झालं की, मला खूपच बेचैन वाटतं. माधवमामाच्या डोळ्याला काहीतरी झालंय,

हे ऐकून माझे डोळे काळजीनं भिरभिरू लागले. मी कानोसा घेतला -

“डेंटिस्ट होणं काही सोपं नाही,” आई म्हणाली. “लोक म्हणतात, डेंटिस्टची पदवी मिळवली म्हणजे निवांत दवाखान्यात जायचं, दात तपासायचे नि रुग्णाला मोठ्ठं बिल द्यायचं; पण लोकांना काय ठाऊक, त्यातही किती कष्ट असतात!”

“नक्की काय झालंय? नीट सांगशील का?” बाबांनी विचारलं.

“सांगते, आपला माधव म्हणजे डॉ. माधव त्याच्या एका रुग्णाच्या दातावर उपचार करत होता. दात खरवडताना त्या दाताचा छोटासा टवका माधवच्या डाव्या डोळ्यात अगदी बुबुळावरच उडाला आणि त्या नाजूक अवयवाला गंभीर दुखापत झाली,” आईनं स्पष्ट केल्यावर बाबांचाही चेहरा गंभीर झाला. आता मात्र मलाही स्वस्थ बसवेनासं झालं. गृहपाठाची वही बाजूला ठेवून मी आई-बाबांच्या संभाषणात उतरलो,

“पण आई, मला एक प्रश्न पडलाय,” मी म्हणालो. “माधवमामानं पूर्ण चेहरा झाकणारा, पारदर्शी मास्क का नाही घातला दातावर उपचार करताना? किंवा बिन नंबरचा चष्मा तरी?”

आईनं सुस्कारा टाकला. “भेटू तेव्हा तूच विचार मामाला,” आई म्हणाली.

संध्याकाळी माझी शाळा सुटल्यावर आणि आईबाबा कामावरून घरी आल्यावर मामाला भेटायला जायचं ठरलं.

भय नसते तुला जिथे, देश तो महान । प्रसन्न हसऱ्या मुली जिथे, देश तो महान ॥

वार्षिक देणगीदार - > श्री. जगजीत कुलकर्णी, चिंचवड, पुणे > श्री. सदानंद पळणीटकर, पवई, मुंबई > श्री. विद्यानंद देवधर, कोल्हापूर
> डॉ. अभय व डॉ. वीणा लिमये, पुणे > डॉ. कृष्णकांत मानकर, मोशी, पुणे > श्री. संदीप धांडे, पुणे

छात्र प्रबोधन : सौर फाल्गुन शके १९४५

शाळेत दिवसभर मला अस्वस्थ वाटत होतं. मधल्या सुट्टीत डबा खाताना एवी आम्ही खूप मज्जा करतो. गप्पा, टिंगल-टवाळी यांना ऊत येतो; पण आज मात्र...

“काय झालंय तुला?” श्रेयानं मला विचारलं. मी काहीच उत्तर दिलं नाही.

“अरे, गृहपाठ अर्धवट राहिला, म्हणून सर तुला रागावले, म्हणून तू गप्प गप्प आहेस का?” यज्ञेश म्हणाला. मी नुसतेच गाल फुगवून बसून राहिलो. आभानं माझ्या पाठीत धपाटा घातला आणि म्हणाली, “तुला काय झालंय, ते आत्ताच्या आत्ता सांग. नाहीतर माझी शपथ आहे.”

आता शपथ घातल्यावर माझा नाईलाज झाला. माधव मामाविषयीच्या काळजीमध्ये बुडून मी सकाळी गृहपाठच पूर्ण केला नाही. त्यामुळे सर मला खूपच ओरडले. त्यांचे बोचरे शब्द माझ्या कानांत घुमत असतानाच; आभाचे हे ‘शपथ’ घालणारे शब्द नि मित्रांनी केलेली विचारपूस ऐकून मला जरा बरं वाटलं. मधली सुट्टी संपायला अजून ८-१० मिनिटं बाकी होती. म्हणजे मामाची

जुनी आठवण सांगायला पुरेसा वेळ मिळणार होता. मी घसा खाकरला आणि सांगू लागलो,

“त्यावेळी मी चौथीत होतो. म्हणजे पाच-साडेपाच वर्षांपूर्वीची ही गोष्ट आहे. त्यावेळी चौथ्या इयत्तेला स्कॉलरशीपची परीक्षा होती. माझी शिकवणी असायची त्याची. एका महिन्यावर परीक्षा येऊन ठेपली होती. त्याच काळात खेडेगावातला तरुण माधवमामा आमच्याकडे आला होता. तो माझ्या आईचा मावसभाऊ. त्याला दातांचा डॉक्टर व्हायचं होतं. त्यानं तसं ठरवलंच होतं! त्यानं कुठल्याशा कॉलेजमध्ये प्रवेश घेतलेला होता; पण त्याला हॉस्टेलला खोली मिळाली नव्हती. म्हणून तो आमच्याकडे राहात होता. एखाद्या महिन्यानंतर त्याला खोली मिळणार होती.

मधल्या काळात तो आमच्याकडेच राहणार होता. माझी त्याच्याशी छान दोस्ती झाली. फक्त तो गावाकडचा असल्यानं त्याची भाषा थोडी वेगळीच होती. तो वागायलाही अघळपघळ होता. त्याचे काही काही शब्द मला कळायचेच नाही. एकदा जेवताना तो

माझ्या आईला म्हणाला होता, “कोरड्यास झकास झालंय आक्के,” तेव्हा आई हसून म्हणाली होती, “जेव मग भरपूर.”

बोलता बोलता श्रेयाकडे बघून मी पुढे म्हणालो, “मोठ्या बहिणीला ‘आक्का’ म्हणतात, हे मला त्यावेळी कळलं.”

आम्ही सगळे मनमुराद हसलो. मी जरा आणखी मोकळा झालो.

“गावाकडची भाषा छान वाटते ऐकायला,” आभा म्हणाली.

“हो ना. बाबांच्या मोटारसायकलला मामा ‘फटफटी’ म्हणायचा. शर्टला ‘सदरा’ नि पॅटला ‘पतलून’ म्हणायचा. कैची, थैली, पायताण, वळेसर, भगुलं, राखुंडी असे कितीतरी शब्द मला मामामुळे कळले. कधी कधी त्याच्या बोलण्याचं हसू यायचं. कधी कधी छान वाटायचं.”

मधल्या सुट्टीत खरकटे हात वाळवत, मी हे सारं मित्रांना रंगवून सांगत होतो. मित्रमैत्रिणी दाद देत होते. मी पुढे सांगू लागलो, “माझी

पद्मभूषण पुरस्कार : श्री. होर्मुजसी एन कामा (महाराष्ट्र) - साहित्य आणि शिक्षण - प्रेस ट्रस्ट ऑफ इंडियाचे अध्यक्ष

वार्षिक देणगीदार - > श्री. सचिन जोगळेकर, पुणे

> श्री. विनोद कुलकर्णी, पुणे

> श्री. अमोल लिमये, पुणे

> श्री. रवी पालेकर, पुणे

> श्री. अमोल अशोक बोरोले, पुणे

> डॉ. जयेश रहाळकर, पुणे

छात्र प्रबोधन : सौर फाल्गुन शके १९४५

चौथीची स्कॉलरशीपची परीक्षा अगदी १०-१२ दिवसांवर आलेली असतानाची गोष्ट. माझा छान अभ्यास झाला होता; पण एकाएकी माझे 'डोळे आले.' डोळ्यांची साथ आली होती त्यावेळी. डोळ्यांत इतके खुपत होते, जणू काही हजारो काटे टोचताहेत. लालेलाल डोळ्यांना नुसती खाज सुटली आणि आग-आग होत होती. सारखी घाण पुसून पुसून सगळा चेहरा हुळहुळला होता. त्या रोगिष्ट डोळ्यांनी नुसतं बघणं सुद्धा त्रासदायक होतं, तर वाचणं वा लिहिणं तर अशक्यच होतं. त्यातच परीक्षा बुडणार ह्या विचारानं मला खूप रडू येत होतं. त्यावेळी माधवमामानं मला खूप धीर दिला होता. प्रेमानं सांभाळलं होतं. माझा अभ्यास घेतला होता."

आता मधली सुट्टी संपायची वेळ होत आली होती. "आता पटकन पुढची गोष्ट सांग," घड्याळात बघत श्रेया म्हणाली. मी मान डोलावली.

"मामा मला म्हणाला, तू डोळे मिटून ऐक. मी तुझी स्कॉलरशीपची पुस्तकं आणि वहीतल्या टिपा वाचत राहतो.

तू ऐकत रहा. तुझं पक्कं पाठांतर करून घेतो. मग बघ, सखारामसारखा तूही छान मार्कस् मिळवशील," मी क्षणभर थांबलो. सगळ्या मित्रांकडे बघितलं आणि म्हणालो, "आता सखाराम कोण? असा प्रश्न तुम्हाला पडला असेल. तर, सखाराम हा मामाच्या गावातला त्याचा अंध मित्र. त्या अंध मित्राला आमच्या मामासाहेबांनी अशीच अभ्यासाची पुस्तकं वाचून दाखवली होती आणि श्रवणभक्ती करून सखाराम परीक्षेत उत्तीर्ण झाला होता. मी काही अंध नव्हतो. माझे फक्त 'डोळे आले' होते; पण त्यामुळेच मला डोळ्यांचं महत्त्व कळतं. डोळा हा किती महत्त्वाचा अवयव आहे, याचा साक्षात्कार झाला. तर, सखारामप्रमाणेच मलाही माझ्या

परीक्षेत चांगले गुण मिळवून देण्याचा विडा मामानं उचलला.

आई-बाबा त्यांच्या कामावर गेल्यानंतर दुपारभर मामानं मला काय-काय वाचून दाखवलं आणि दुखच्या मिटल्या डोळ्यांनी मी ते ऐकत राहिलो. त्या दिवसांत मामानं खूप काही वाचलं, माझ्याकडून घोकून-घोटून घेतलं. मीही मनापासून मामाचं 'ऐकलं.' म्हणी, वाक्प्रचार, कविता, पाढे, इतिहासातल्या सनावळी, सामान्य ज्ञान, गणिताचे नियम सारं काही पक्कं करून घेतलं. ते नुसतं पाठांतर नव्हतं, नुसती घोकंपट्टी नव्हती. मामा मला सारं समजावून सांगत होता आणि माझे कान ते सारे साठवत होते. मग आठवड्याभरानं माझे डोळे बरे झाले. मी परीक्षेला गेलो. मामानं अभ्यास घेतलेला होता

बहुरूपात वावस्ताही, भाव नसतो कधी सक्तीचा । अभिमान म्हणूनच नेहमी वाटतो, मला स्त्री-शक्तीचा ॥

वार्षिक देणगीदार -

- > श्री. सौरभ फाटक, डोंबिवली
- > सौ. उर्मिला गुजर, पुणे
- > कु. राधा श्रावण हर्डिकर, पुणे
- > सौ. प्राजक्ता जोशी-अदवंत, पुणे
- कै. केशव लक्ष्मण शुक्ल (माजी शिक्षक, नंदुरबार) स्मृतिप्रीत्यर्थ

छात्र प्रबोधन : सौर फाल्गुन शके १९४५

त्यामुळे मस्त गेले सगळे पेपर! दरम्यान मामाला त्याच्या कॉलेजच्या हॉस्टेलमध्ये खोली मिळाली आणि तो तिकडे राहायला गेला. मग आमच्या भेटी कमी झाल्या.”

“असा मामा सगळ्यांना मिळायला हवा,” आभा मध्येच म्हणाली. त्यावर सारे हसले आणि वर्गाकडे जायला निघाले. चालता चालता मी म्हणालो—

“आणि बरं का मंडळी, एक महत्त्वाचं सांगायचं राहिलंच. मी चौथीच्या स्कॉलरशीप परीक्षेत पहिला आलो! ही जादू घडली केवळ मामामुळे. मामामुळे मला अभ्यासाची गोडी लागली.”

हे ऐकताच मित्रांनी “येस्स!” असं म्हणून माझी पाठ थोपटली. “पण ज्या मामानं बालपणी माझे ‘डोळे आलेले’ असताना मला धीर दिला, प्रेम दिलं, त्याच मामाच्या डोळ्याला आज फार गंभीर इजा झालेली आहे. त्यामुळे मी खूप बेचैन आहे. कधी एकदा मामाला भेटतोय, असं मला झालं आहे.”

“आज संध्याकाळीच जाणार आहात ना तुम्ही?” आभानं विचारलं. मी मान

डोलावली आणि आम्ही वर्गात पाऊल ठेवलं.

मधल्या सुट्टीनंतरच्या चार तासिका झाल्यावर घंटा कधी घणघणेल, याची मी वाट पाहत होतो. अखेर घंटा वाजली आणि मोहोळातून मधमाश्या उडाव्यात, तशी आम्ही पोरं वर्गावर्गातून बाहेर पडलो. आईबाबा आज जरा लवकरच येणार होते. त्यामुळे छान वाटत होतं. मी घरी पोहोचलो, तेव्हा आई-बाबा तयार होऊन बसले होते. मामाला भेटायची वेळ जवळ येऊन ठेपली होती.

‘मामा कसा असेल? त्याच्या डोळ्यावर पट्टी असेल का? त्याचे ऑपरेशन करावं लागेल का? त्याला दिसेल ना डाव्या डोळ्यानं?’ माझ्या मनात प्रश्नांची दाटी झाली होती.

मी आईला म्हणालो, “माझ्या चौथीच्या स्कॉलरशीपच्या आधी नेमके माझे ‘डोळे आले होते,’ आठवतंय ना तुला? त्यावेळी मामानं माझा इतका छान अभ्यास करून घेतला होता की, मी त्या परीक्षेत चक्क पहिलाच आलो.”

आई नुसती हसली. म्हणून मी आश्चर्यानं विचारलं,

“हसतेस काय? तुला आठवतंय ना हे?” त्यावर आई म्हणाली, “पहिला आला होतास, हे आठवतंय. वर्तमानपत्रात तुझा फोटोही छापून आला होता. बाकी फार काही नाही आठवत.”

इतकी मोठी आणि महत्त्वाची गोष्ट आई विसरलीच कशी? त्यावेळी माझे डोळे आले म्हणून आईनं दोन दिवस रजा काढली होती. मग मात्र आई कामावर गेली होती. त्यामुळे माझे ‘डोळे येणे प्रकरण’ ती विसरली असणार. मी खट्टू झालो. मी बाबांकडे बघितलं. ते कार चालवत होते. जी गोष्ट आईच विसरलेली आहे, ती बाबांना कुटून आठवणार? असं मला वाटलं. त्यामुळे मी गप्पच बसलो.

एका सिग्नलपाशी गाडी थांबवल्यावर बाबा मला म्हणाले, “मला आठवतंय, तुझे डोळे आले होते’ नि माधवनं तुझा छान अभ्यास घेतला होता.” बाबांना काहीतरी आठवतंय, हे ऐकून मला बरं वाटलं.

“पण छोटू, सगळ्यांनाच सगळं आठवेल असं नाही. प्रत्येकाचा स्मरण-कप्पा वेगळा

पद्मभूषण पुरस्कार : श्री सीताराम जिंदल (कर्नाटक) - व्यापार आणि उद्योग - विविध सामाजिक व सेवाभावी कार्यासाठी भरीव योगदान

वार्षिक देणगीदार - > श्री. शरद पालकर पुणे > श्री. पी. सी. पेठे, पुणे

> डॉ. विनायक देसूरकर, पुणे > श्री. संजय बर्वे, पुणे

> सौ. किरण सुबोध मुसळे, सांगली

> श्री. अनिल भिडे, पुणे

छात्र प्रबोधन : सौर फाल्गुन शके १९४५

असतो,” ते पुढं म्हणाले. माझ्या डोक्यात प्रकाश पडला. दुसऱ्या क्षणाला सिग्नल सुटल्याने आमच्या गाडीने वेग घेतला. मामाला यातलं काही आठवत असेल का? मला प्रश्न पडला आणि घशापाशी माझा श्वास आडकला.

हॉस्पिटलमध्ये गर्दी होती. मामाच्या खोलीपर्यंत पोहोचायला आम्हाला १० मिनिटं लागली. मामाच्या डाव्या डोळ्याचं छोटंसं ऑपरेशन झालेलं होतं. डोळ्यावर पट्टी होती. मामाची भूल उतरली होती. मामा उजव्या डोळ्यांनं मंद हसत होता. भूल उतरली असली, तरी त्याची जीभ जड असल्यानं तो बोंबडा बोलत होता. एवढ्या सगळ्या गंभीर वातावरणातही मला त्याच्या बोंबड्या बोलण्याचं हसू येत होतं.

“आक्के, आलीस? बस,” तो म्हणाला. पडल्या पडल्या मामानं माझा हात हातात घेतला. छान वाटलं मला. आईला मामा म्हणाला, “डोळा वाचला म्हणून बरं. चार दिवसांनी जखम भरून येईल. मग सोडतील घरी.” बाबांनी त्याला डोळ्यांनीच

धीर दिला. माझ्या मनात रुतून बसलेला प्रश्न मी विचारलाच, “त्या पेशंटचा दात तपासताना तू पूर्ण चेहरा झाकणारा, पारदर्शी मास्क का नाही लावलास?”

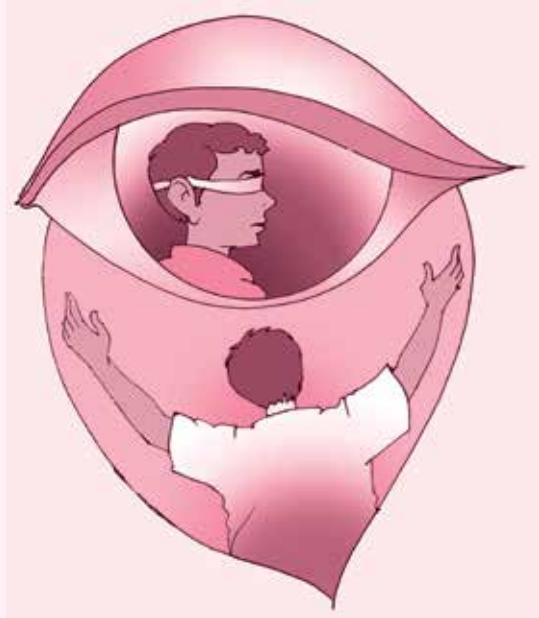
मामाला माझ्या हुशारीचं कौतुक वाटलं बहुदा. तो मंद हसला आणि बोंबड्या बोलीत म्हणाला, “घातला होता मास्क. त्यावर वरच्या दिव्याचा प्रकाश पडून मधूनच तो चमकायचा. म्हणून एकदाच थोडा वेळ काढला आणि तेवढ्यात हा उद्योग झाला.”

मग आई, बाबा नि मामा यांच्या इतर गप्पाटप्पा चालू झाल्या. पलीकडल्या टेबलावर

मामाची कागदपत्रं दिसली. समोरच एक कागद होता. ते एका मेडिकल कॉन्फरन्सचं आमंत्रणपत्र होतं. १५ दिवसांनी तो कार्यक्रम होता. मला भारी वाटलं. तेवढ्यात मामाचे शब्द कानांवर आले,

“डेंटिस्ट असोसिएशनच्या कॉन्फरन्सला मात्र मला जाता येणार नाही. मला तिथं माझा रिसर्च पेपर वाचता नाही येणार. थोडा अभ्यासही बाकी आहे. डॉक्टरांनी सांगितलंय- डोळ्यांना ताण नाही द्यायचा. प्रेशर वाढू द्यायचं नाही. त्यामुळे...”

हे ऐकल्यावर मी एकदम

सामर्थ्यशालिनी होशील, तेजस्वी रंगही नवुलतील । तव अस्तित्वाने कालिके, जग सुगंधित होईल ॥

वार्षिक देणगीदार -

➤ श्रीमती शिरीषा खरे, गिरगाव, मुंबई
➤ सौ. सुप्रिया राहुल भिडे, पुणे

➤ श्रीमती उषा पुरंदरे, पुणे
➤ सौ. सीमा परांजपे, पुणे

➤ सौ. नंदिता गाडगीळ, पुणे
➤ सौ. रजनी सोहनी, पुणे

छात्र प्रबोधन : सौर फाल्गुन शके १९४५

उसळून म्हणालो, “मामा, मी आहे ना! मी करून घेईन तुझा सगळा अभ्यास. तू डोळे मिटून पडून रहा. मी तुझे सगळे पेपर्स तुला वाचून दाखवेन. जसा तू माझा अभ्यास करून घेतला होतास चौथीत तसाच.”

मामा मंद हसला. त्याच्या हसण्याचा अर्थ मला काही कळला नाही. काही क्षण कोणीच काही बोललं नाही. मग मामा मला म्हणाला, “अरे, माझा हा मेडिकल पेपर आहे. त्यात शास्त्रीय आणि तांत्रिक बाबी सांगणारी इंग्लिश भाषा आहे. त्यातले सांकेतिक शब्द, फॉर्म्युले आणि शॉर्ट फॉर्मस् वगैरे तुला वाचता तरी येतील का? शिकवणं तर फार पुढची गोष्ट.”

मी गालाचा फुगा करून म्हणालो, “येईल की! त्यात काय? इंग्लिश येतं की मला वाचता. नववीत आहे मी.”

बाबांनी त्या टेबलावरचा एक कागद माझ्यासमोर धरला आणि वाचायला सांगितला. मी डोळे फाडून ती इंग्लिश अक्षरे मनात वाचू लागलो. कधीही न वाचलेले ते शब्द पाहून थक्क झालो. तरी नेटानं वाचू लागलो. “मोठ्यांनं वाच,” आई म्हणाली. मी मोठ्यांनं

वाचायला सुरुवात केली. त्यातले पूर्वी कधीही न वाचलेले, अतिशय अवघड, लांबलचक शब्द वाचताना माझी बोंबडीच वळली. तेव्हा मामा हसला. आई-बाबाही हसले. मी वाचायचं थांबवलं. शांत बसलो. मामा माझ्या उच्चाराना हसला, तेव्हा मला आठवलं, मीही त्याच्या गावाकडच्या काही शब्दांना हसायचो. मला त्यातले काही शब्द कळायचे नाहीत. आज माझ्या मोडक्या उच्चाराना मामा हसला. दुसऱ्याच्या बोलण्याला, उच्चाराना हसण्याचा प्रवास इथं येऊन थबकला.

“पेशन्टला आराम करू द्या. जास्त बोलू नका. पेशन्टला हसवू नका. ताण पडेल डोळ्याला,” त्या खोलीत आलेली एक नर्स म्हणाली. आम्ही मान डोलवून निघायच्या तयारीत उठलो. माझा मलूल झालेला चेहरा पाहून मामा

मला म्हणाला, “छोटू, मला मदत करण्याविषयीच्या तुझ्या भावना खूप चांगल्या आहेत. पण एका १० वर्षांच्या ‘डोळे आलेल्या’ मुलाचा चौथीच्या स्कॉलरशीपचा एका तरुणानं अभ्यास घेणं वेगळं आणि डोळ्याचं ऑपरेशन झाल्यावर एका डॉक्टरचा एका कुमारवयीन मुलानं अभ्यास घेणं वेगळं; पण तुझ्या शुभेच्छा माझ्या बरोबर असल्यामुळे मी लवकर बरा होईन आणि कॉन्सफरन्सला जाईन.”

मामाचं हे बोलणं मला भारी आवडलं. माझ्या बालपणीचा ‘डोळे आलेल्या’ काळातला, चौथीच्या स्कॉलरशीपच्या अभ्यासाचा प्रसंग मामा विसरला नव्हता, याचाच मला फार म्हणजे फारच आनंद झाला!!

- आश्लेषा महाजन
मंजिरी, २३० चित्ररेखा सोसायटी,
सहकारनगर-१, पुणे ४११००९

<p>सर्व विद्यार्थ्यांना परीक्षेतील कॉपीमुक्त, निर्भळ सुयशासाठी छात्र प्रबोधनतर्फे हार्दिक शुभेच्छा!!</p>		
	<p>अवश्य वाचा मान्यवरांचे ‘कॉपी विरोधी’ संदेश</p>	<p>जरूर ऐका अभ्यासाची उजळणी तंत्रे लेखक व वाचनस्वर महेन्द्र सेठिया</p>

पद्मभूषण पुरस्कार : श्री. अश्विन बालचंद मेहता (महाराष्ट्र) - औषध/चिकित्सा - इंटरव्हेशनल कार्डिऑलॉजीचे प्रणेते

वार्षिक देणगीदार - > श्री. निश्चल गोन्हे, हैद्राबाद > श्री. चिन्मय जोशी, पुणे > श्री. सौमित्र जोशी, पुणे
> सौ. जान्हवी जोशी-शहा, पुणे > श्री. आदित्य करंदीकर, पुणे > सौ. आसावरी फडके (बापट), पुणे

छात्र प्रबोधन : सौर फाल्गुन शके १९४५

दास डोंगरी राहतो

– मृणालिनी कानिटकर – जोशी

रसास्वाद

दास डोंगरी राहतो
साता समुद्रा वाहतो
घोंगावून लक्ष वारे
दुर्ग दुर्ग हादरतो॥

दास विस्तवी राहतो
मेघ होऊनी वाहतो
खडपात तळपात
बिजांकुरी पालवतो॥

दास अंधारी राहतो
ब्रह्मप्रकाश पाहतो
विजेंसारखा पेटून
भूतासमंधा भोवतो॥

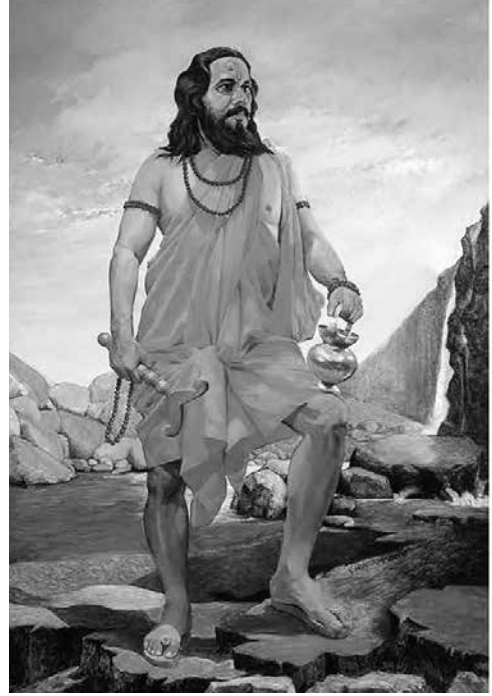
दास एकांती राहतो
चिंता विश्वाची वाहतो
त्याच्यापरी जो जो जागा
त्याच्या हाकेला धावतो ॥

– बा. भ. बोरकर

‘दास डोंगरी राहतो’ ही कविश्रेष्ठ बा. भ. बोरकर यांची रचना. समर्थ रामदास स्वामी यांचे अलौकिक कार्य बोरकर या कवितेमधून आपल्यासमोर अतिशय प्रभावीपणे मांडतात.

रामदास स्वामींचा जन्म सन १६०८ चा. ते शिवाजी महाराजांचे समकालीन. त्या काळातली महाराष्ट्राची स्थिती पाहिली तर परकीय आक्रमणांनी या मराठी मुलुखाला त्रस्त करून टाकले होते. सततची आक्रमणे, लढाया यामुळे मराठी माणसाला स्वस्थता नव्हती. तरुण मुलांचा लढायांमध्ये बळी जात होता. स्त्रिया सुरक्षित नव्हत्या. देवळांची

५ मार्च २०२४ रोजी श्री रामदास नवमी आहे.
समर्थ रामदासांचा समाधी दिन! त्यानिमित्त बा. भ.
बोरकर यांच्या ‘दास डोंगरी राहतो’ या कवितेचे रसग्रहण
वाचू या प्रस्तूत लेखातून...

मोडतोड, देवांची विटंबना अशा कृत्यांनी मुस्लिम आक्रमक आपल्या भावनांची लक्तरे उडवीत होते.

अशा प्रसंगी रामदास स्वामींनी बलोपासनेचे महत्त्व जाणले. फक्त महाराष्ट्रातच नाही, तर भारतभर भ्रमण करून जागोजागी मठ स्थापन केले. युवकांना बलोपासनेसाठी प्रेरित केले. डोंगर कपाऱ्यांमध्ये, घळीत रामदास स्वामींचे वास्तव्य असे. तिथे ते ईश्वराची आराधना, साधना करत. ‘श्रीराम’ त्यांचे आराध्य दैवत होते.

स्त्री शक्तीचा महिमा अपार । शक्ती- संस्कार-कर्तव्य, माणुसकीचे आहे सार ॥

वार्षिक देणगीदार -

> श्री. राहुल पळणीटकर, पुणे	> श्री. समीर गांधी, बेंगळूरू	> डॉ. स्वप्नील कर्णे, पुणे
> श्री. अजय फाटक, पुणे	> श्री. अजित दातार, पुणे	> श्री. अभय गाडगीळ, पुणे

छात्र प्रबोधन : सौर फाल्गुन शके १९४५

डोंगर कपाऱ्यांत राहून आध्यात्मिक चिंतन करणारे रामदास स्वामी राष्ट्रहितासाठी अतिशय जागृत होते. वर उल्लेख केल्याप्रमाणे मठाची स्थापना करून तरुणांना बलोपासक बनवत होते. त्यांच्या आध्यात्म आणि देशहित अशा दुहेरी कर्तृत्वाचे दर्शन बोरकरांच्या कवितेतील पहिल्या कडव्यातूनच आपल्याला घडते.

दास डोंगरी राहतो, साता समुद्रा वाहतो।

घोंगावून लक्ष वारे, दुर्ग दुर्ग हादरतो।।

रामाचा हा दास डोंगरात राहतो आहे खरा; पण केवळ आध्यात्म, आत्मज्ञान, ईश्वर प्राप्ती एवढंच त्यांचं क्षेत्र नाही, तर डोंगरावर राहून सुद्धा सात समुद्रांच्या सीमांकडे त्यांचं लक्ष आहे. त्यांनी उभारलेल्या कार्याचा पैस सात समुद्र सामावतील एवढा मोठा आहे. त्यांच्या सामर्थ्याची चुणूक झंझावातासारखी आहे; ज्याने दुर्ग दुर्ग हादरतो.

पुढच्या कडव्यात बा. भ. बोरकर म्हणतात,

‘हा रामाचा दास स्वतः विस्तवी रहातो.’

अर्थात त्यांनी जे कार्य स्वीकारले आहे, ते विस्तव हाती घेण्यासारखंच आहे; पण ते हृदयाने मात्र अतिशय कनवाळू आहेत. जणू तृषार्त धरेचा ताप शीतल करणारा मेघच! आणि या मेघ वर्षावाने खडकावरसुद्धा बीजांकुण होते.

बलोपासना, प्रखर राष्ट्रप्रेम आणि तितकीच उच्च कोटीची भक्ती, परमार्थ साधना यांचा संगम रामदास स्वामींच्या ठायी होता. हे किती लालित्यपूर्ण रीतीने बोरकरांनी सांगितले आहे.

स्वामींचे वास्तव्य अनेकदा घळीमध्ये असायचे. तिथे राहून ईश्वर साधना करताना त्यांना साक्षात्कार झाला होता. विजेशारखे तेज प्राप्त झाले होते, असे पुढच्या ओळींमधून सूचित होते. ‘दास अंधारी राहतो,’ असे बोरकर म्हणतात. त्याला

रामदास स्वामींच्या अंधान्या घळीत राहून साधना करण्याचा संदर्भ आहे.

‘विजेशारखा पेटून भूतसमंथा भोवतो,’ असे कवी पुढच्या ओळीत म्हणतात. या ओळीचा अन्वयार्थ दोन प्रकारे लावता येईल. ‘भूत’, ‘समंथ’ म्हणजे त्रास देणाऱ्या विध्वंसक शक्ती. त्यांचा बंदोबस्त करण्याचे सामर्थ्य समर्थ रामदास व त्यांच्या शिष्यांकडे होते हा एक अर्थ. दुसरा अर्थ स्वामींनी रचलेल्या साहित्यातून उलगडू शकतो. रामदास स्वामींची ग्रंथ संपदा फार मोठी आहे. दासबोध, मनाचे श्लोक, करुणाष्टके यांबरोबरच त्यांनी देवाच्या आरत्या आणि स्तोत्रांची देखील निर्मिती केली आहे. घोघरी, देवळांमध्ये म्हटले जाणारे ‘मारुती स्तोत्र’ रामदास स्वामींनीच रचले आहे. या स्तोत्रातील ‘भूत, प्रेत, समंधादी’ या ओळींचा संदर्भ इथे कवीच्या मनात असावा असे वाटते. कवितेतून असे विविध पैलू, पदर उलगडून दाखवणारे काव्य नेहमी श्रेष्ठ दर्जाचे असते.

या कवितेच्या शेवटच्या कडव्यात बोरकर म्हणतात, ‘दास एकांती राहतो, चिंता विश्वाची वाहतो,’ या एकांतात राहण्याला समर्थांच्या चिंतनशील वृत्तीचा संदर्भ आहे. ते एकांतात राहून परमेश्वर भक्ती करत असतानाच, एकीकडे सतत लोक कल्याणाचा विचार करत होते आणि त्याप्रमाणे कृती देखील करत होते. म्हणूनच त्यांनी महाराष्ट्रातच नाही, तर भारतभर भ्रमण केलं. जागोजागी मठ स्थापन केले. हनुमानाची मंदिरे स्थापन केली. इथे त्यांच्या भक्तीला शक्तीची जोड होती.

रामदास स्वामींबद्दल एक कथा देखील सांगितली जाते. लहानपणी स्वामी ध्यानमग्न बसले असता त्यांच्या मातेने त्यांना हाक मारून ‘काय करतोस,’ असं विचारलं. त्यावर त्यांनी

पद्मभूषण पुरस्कार : श्री. राजदत्त उर्फ दत्ता मायाळू (महाराष्ट्र) - कला - ज्येष्ठ दिग्दर्शक, स्वातंत्र्यसैनिक

वार्षिक देणगीदार - > श्रीमती पुष्पा गजानन पेंढरकर, कराड, सातारा > श्रीमती मृण्मयी कमळापूरकर, पुणे

> सौ. गीतांजली अभ्यंकर, पुणे > सौ. उमा गोखले -सोमण, पुणे > कै. सौ. लीला आचवल स्मरणार्थ

छात्र प्रबोधन : सौर फाल्गुन शके १९४५

‘चिंता करितो विश्वाची’ असं उत्तर दिलं होतं. बालपणापासून ही अध्यात्माची आणि राष्ट्रप्रेमाची बीजे त्यांच्या ठायी कशी रुजली होती त्याचे हे द्योतक आहे, असे म्हणायला हरकत नाही.

शेवटी बा. भ. बोरकर म्हणतात, ‘त्याच्यापरी जो जो जागा, त्याच्या हाकेला धावतो.’

समर्थानी ‘अखंड सावधान असावे’ असा मंत्र नेहमी जगाला दिला. समर्थाप्रमाणे जो सदैव जागृत आहे, त्याच्या हाकेला हा दास नेहमी धावतो असे बोरकर म्हणतात. म्हणजेच समर्थानी त्यांच्या विविध ग्रंथांमधून जे ज्ञान आपल्याला दिले आहे त्याचा डोळसपणे अंगीकार केला, तर संकट समयी आपण त्या ज्ञानाच्याआधारे तरुन जातो.

अवघ्या चार कडव्यांच्या ह्या कवितेमधून बा. भ. बोरकर यांनी रामदास स्वामींच्या तेजस्वी व्यक्तिमत्त्वाचे, अलौकिक कार्याचे अगदी यथार्थ वर्णन केले आहे.

बा. भ. बोरकरांची काव्य-प्रतिभा किती लखलखीत, ओजस्वी आहे याचा प्रत्यय आपल्याला ही कविता वाचताना येतो.

– मृणालिनी कानितकर-जोशी

फ्लॉट नं. ३४, एफ ३ विंग, वृंदावन पार्क, कोथरूड, पुणे- ३८

अवश्य वाचा
महाराष्ट्राचं स्फूर्तिस्थान... समर्थ रामदास
लेखक - रवींद्र भट

विद्यार्थ्यांसाठी छात्र प्रबोधनतर्फे विशेष उपक्रम

१. प्रबोधन विकासिका – इयत्ता पाचवी ते अकरावीच्या विद्यार्थ्यांसाठी (मराठीतून)

- कालावधी : मे २०२४ ते मार्च २०२५
 - कौशल्यवृद्धी करणारा, साहित्य अभिरूची व स्वयंविकासाची प्रेरणा वाढविणारा उपक्रम
 - वर्षातून ३ वेळा एक दिवसाच्या कार्यशाळा अभ्यास-संवाद-जीवन कौशल्ये, प्रेरणावृद्धी
 - वर्षातून १० वेळा लेखकांशी ऑनलाइन गप्पा
 - मे महिन्यातील ‘प्रबोधन ऐपावाक’ उपक्रमात मोफत सहभाग
- वार्षिक वर्गणी रु. ३,०००/- (प्रारंभ १ मे २०२४ पासून) सवलतीत नोंदणी रु. २,५००/- (१५ एप्रिलपर्यंत)

२. प्रबोधन ऐपावाक मे २०२४ वर्ष पाचवे – (ऐका-पाहा-वाच-करा)

धमाल भुट्टीची! झंथी अनुभवझंपन्न होण्याची!

कालावधी : १ ते ३१ मे २०२४ शुल्क रु. २००/-

मराठी वाचू, समजू शकणाऱ्या, इ. पाचवी ते अकरावीच्या विद्यार्थ्यांसाठी

नोंदणीसाठी
स्कॅन करा.

- ऑनलाइन-ऑफलाइन संयुक्त : App द्वारा रोज दोन दुवे.
- ऐ-पा-वा (पैकी रोज एक) : कथा, कविता, ललित, स्फूर्तिगीते, प्रेरक कहाण्या, विकसनपर लेख, कल्पकतेचे पैलू आणि बरंच काही...
- ‘करा’(२० दिवस रोज एक दुवा) : भन्नाट खेळ, प्रयोग, कल्पक कलाकृती, उत्साहवर्धक व्यक्तिकार्य-जोडीकार्ये, व्यवहार ज्ञानावरील कृती.
- नावीन्यपूर्ण स्पर्धा आणि आकर्षक बक्षिसेही!! ➤ २ कर्तृत्ववान व्यक्तींसोबत ऑनलाइन गप्पा!

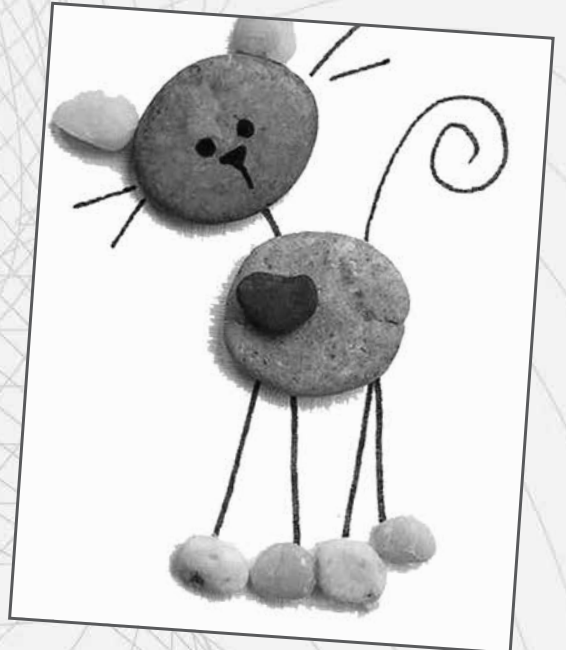
स्वीकारून लेणं हे मातृत्व, अंगी उपजत गुण असे दातृत्व । धीराने करी हर घडी नेतृत्व, अनमोल आहे महिलांचे श्रेष्ठत्व ॥

वार्षिक देणगीदार - ➤ श्री. अमित बागाईतकर, पुणे ➤ श्री. नरेंद्र देशमुख, पुणे ➤ डॉ संजय गद्रे, धुळे ➤ श्री. अद्वय जोशी, पुणे
➤ श्री. जयंत कुलकर्णी, पुणे ➤ श्री. कुतूहल लिमये, दिल्ली ➤ श्री. मुकुंद भास्कर कुवर, बोरीवली, मुंबई

छात्र प्रबोधन : सौर फाल्गुन शके १९४५

दगडांतून साकारले 'आकार...'

सौर फाल्गुन, शके १९४५/मार्च २०२४ पंजीकृत नियतकालिक, ISSN 2279 - 0691 Chhatra Prabodhan

प्रकाशन दिनांक : सौर ११ फाल्गुन, शके १९४५/१ मार्च २०२४

पंजीकरण क्रमांक (RNI NO.) MAHMAR /2000/5636 घोषणापत्र क्रमांक : (SDM/Pune/SR/139/2017)

Date of posting : On 1st day of every month, At the Post office S. P. college, Pune - 30. Date of publication : 1-3-2024

कुमारांच्या कुंचल्यातून साकारलेले चित्र!

- श्रावणी जोशी, मालवण, जि. सिंधुदुर्ग

सभासदांनी आपले व्हॉट्सॲप संपर्क क्रमांक कळवले नसल्यास ९०१११६१४४५ या भ्रमणभाषवर लवकरात लवकर कळवावे. म्हणजे सभासदांशी वेळोवेळी संपर्क साधता येईल. स्पर्धा, उपक्रम, व्याख्याने, नवीन प्रकाशने यांची माहिती पोहोचवता येईल.

छात्र प्रबोधनद्वारा प्रकाशित दिनदर्शिकेतील मार्च महिन्याचे पान पाहण्यासाठी क्यू आर कोड स्कॅन करा!

सौर
दिनदर्शिकेचा
वापर
जरूर करा.

संपर्क पत्ता :

छात्र प्रबोधन, ज्ञान प्रबोधिनी

५१० सदाशिव पेठ, पुणे 411030

☎ (020) 24207 174/175

www.chhatraprabodhan.org

इ-मेल : chhatraprabodhan@
jnanaprabodhini.org

वार्षिक वर्गणी : ₹ २५०/-

ऑनलाइन वर्गणी भरण्यासाठी व

पुस्तक खरेदीसाठी :

www.jp prakashane.org

प्रिय पोस्टमन,

हा अंक तुम्ही आमच्या लाडक्या मुलामुलीपर्यंत पोहोचवून फार मोठं काम करत आहात. मुलंमुली या मासिकाची फार आतुरतेने वाट पाहत असतात. मासिक वेळेवर मिळाले नाही अथवा मिळालेच नाही तर ती नाराज होतात, त्यांचा तुमच्यावरचा अन् आमच्यावरचाही विश्वास कमी होतो. असं झालेलं तुम्हालाही निश्चितच आवडणार नाही. हो ना!

तेव्हा हे मासिक खात्रीशीरपणे, विनाविलंब शेजारच्या (→) पत्त्यावर द्यावे, ही आग्रहाची, प्रेमळ विनंती.

तुमचा-संपादक, छात्र प्रबोधन